

Čís. 8702.

Je-li sporným, zda jde o pozemky svěrenské či zpupné, jest o této otázce předem právoplatně rozhodnouti, než může býti zahájeno řízení podle zákona ze dne 3. července 1924, čís. 179 sb. z. a n. o zrušení svěrenství.

Zájem na tom, by pozemky byly uznány za zpupné, má dočasný vlastník, po jeho smrti osoby povolané v dědický nástup po něm. K návrhu, by právní povaha pozemků byla vyšetřena a o ní rozhodnuto a by podle toho, jak rozhodnutí vypadne, byly projednány jako majetek svěrenský nebo zpupný, jest oprávněn i fideikomisární vlastník a opatrovník svěrenství. S hlediska pozemkové reformy má zájem na tomto zjištění i Státní pozemkový úřad.

V řízení nesporném lze řešiti předběžnou otázku, i kdyby jinak patřila na pořad práva.

V řízení o rozvrhu přejímací ceny za zabraný majetek lze rozhodnouti o předběžné otázce, zda jde o majetek svěrenský či zpupný.

(Rozh. ze dne 8. února 1929, R II 7/29.)

Soud první stolice vydal toto usnesení: Podle úředního stvrzení zemského soudu pro věci občanské ve Vídni ze dne 10. listopadu 1925 patří pozemky čís. kat. 630, 631, 632 a 634 ve vl. čís. 76 pozemkové knihy kat. obce S. okres Třeboň k rodinnému svěrenství Jana Bedřicha (hraběte) ze S., pro kteréžto svěrenství obstarával svěrenské věci zemský soud ve Vídni. Ježto jde o část rodinného svěrenství na území Československé republiky vztahuje se zákon o zrušení svěrenství ze dne 3. července 1924, čís. 179 sb. z. a n. i na tyto shora uvedené nemovitosti. Usnesením Nejvyššího soudu v Brně ze dne 8. července 1926 Nd I 231/26-2 byla k návrhu Státního pozemkového úřadu v Praze ze dne 8. června 1926 určena příslušnost zemského civilního soudu v Brně pro věci přikázané v zákoně ze dne 3. července 1924, čís. 179 sb. z. a n. svěrenským soudům. Proto že v této věci Dolno-Rakouského svěrenství Jana Bedřicha hraběte ze S. nebyla dosud ve smyslu § 2 (4) cit. zákona o zrušení svěrenství předložena dohoda, vyzývá se držitel svěrenství, by do tří neděl adresy nejbližších tří čekatelů, jakož i seznam všech známých čekatelů sem udal, by soud ve smyslu § 7 cit. zákona mohl učiniti další opatření. Zároveň se ve smyslu § 6 cit. zákona vyzývají osoby, které ze zřizovací listiny nabyly nároků na plnění a na jich zajištění proti držiteli svěrenství, nebo proti svěrenskému nástupci, by je do 15. prosince 1928 přihlásily u podepsaného soudu. R e k u r s n í s o u d toto usnesení potvrdil. D ů v o d y: Stěžovatelé v podstatě vytýkají, že napadené usnesení bylo vydáno, ačkoliv prý nebylo přesně zjištěno, tvoří-li S-ské rybníky vůbec svěrenství ve smyslu zákona čís. 179/24 sb. z. a n., a navrhuji, by usnesení bylo změněno, po případě zrušeno a soudu první stolice by bylo nařízeno provést ještě šetření, jež stěžovatelé považují za po-

třebná. Stížnost nelze však uznati za opodstatněnou. Napadeným usnesením nebylo ještě rozhodnuto o právní povaze rybníků a o případném omezení neb o volnosti vlastnictví posledního držitele, nýbrž bylo jenom zavedeno formální řízení, jak je upraveno v citovaném již zákoně. Stěžovatelům se nebrání v tom, by v tomto řízení neuplatnili své právní názory a z nich dovozované nároky a není jim v tom překážkou jmenovitě ani napadené usnesení, které ostatně, pokud se týká vydání ediktu, bylo již provedeno. Usnesení toto nebylo vydáno bez dostatečného podkladu, ano tu úřední vysvědčení zemského soudu ve Vídni o tom, že rybníky skutečně byly součástí tamního svěření a ano bylo při vkladu vlastnictví pro posledního držitele skutečně jisté omezení na svěrenský poměr poukazující knihovně vyznačeno. Zahájené nesporné řízení ve smyslu zák. čís. 179/1924 sb. umožní právě také v zájmu stěžovatelů, by všechny pochybnosti o volnosti vlastnictví k S-ským rybníkům, které tu po ztrátě písemných dokladů zůstávají, byly vyřešeny a odstraněny.

N e j v y š š í s o u d zrušil usnesení obou nižších soudů a uložil soudu prvé stolice, by, doplně řízení, znovu rozhodl.

D ů v o d y:

Ana jest povaha sporných pozemků jako součástky svěření sporná, musí o této právní otázce býti napřed právoplatně rozhodnuto, než může býti zahájeno řízení podle zákona o zrušení svěření ze dne 3. července 1924, čís. 179 sb. z. a n., neboť zákon ten předpokládá výslovně a nutně svěření, takže o majetku nesvěrenském řízení to zahájeno býti nemůže. Musí tedy svěrenská povaha majetku býti buď vůbec bezspornou nebo, je-li spornou, býti právoplatně rozhodnuta. S názorem rekursního soudu, že přesného zjištění svěrenské nebo nesvěrenské povahy sporných pozemků třeba není, že se zahajuje jen formální řízení v citovaném zákoně upravené, že se stěžovatelům nebrání, by nesvěrenskou povahu sporných pozemků v řízení tom neuplatnili, že stačí, že usnesení prvního soudce zahajující řízení podle citovaného zákona nebylo vydáno bez dostatečného podkladu a že teprve řízení to umožní, by pochybnosti o svěrenské právní povaze sporných pozemků byly vyjasněny a vyřčeny — nelze souhlasiti, neboť takový postup by do řízení vnesl úplný zmatek, kdyby právě bylo možno, jako že není, teprv v něm svěrenskou povahu sporného majetku zjišťovati, k čemuž neskýtá obsah zákona a řízení podle něho opory. Prvý soudce ve svém usnesení nepraví, že něco takového činiti bude, nýbrž vyslovuje přesně a určitě, že sporné pozemky patří ke svěření, a zařizuje, pokud se týče nařizuje úkony podle zákona k úpravě poměru zrušeného svěření potřebné, takže, kdyby byli stěžovatelé stížnost nepodali, byla by se jim proti pozdějšímu odporu mohla namítati právoplatnost usnesení prvního soudce, jímž sporné pozemky za svěrenské prohlášeny a řízení podle citovaného zákona proto zahájeno. Že však otázka svěrenské povahy sporného majetku jest pochybnou a nebyla vyřešena, rekursní soud sám

uznává. Prvý soudce sice zaujal určité stanovisko, že o svěrenský majetek jde, o majetek t. zv. dolnorakouského svěrenství S-ského, avšak nejen, že nepodal pro to až na stvrzení zemského soudu ve Vídni, jehož neprůvodnost níže bude doličena, důvodů, takže jeho usnesení není vůbec rozhodnutím o otázce, ale neprovedl ani řádné a vyčerpávající šetření o ní, takže věc není ještě zralá k rozhodnutí. Pravda sice, že podle dopisu zemského soudu ve Vídni ze dne 11. září 1927 celý svěrenský spis se všemi listinami a pomůckami při požáru justičního paláce, dne 15. července 1927, shořel a nemůže tedy opis zřizovací listiny ze dne 20. srpna 1778 býti opatřen, a že také všecko dosavadní jinaké šetření po zřizovací listině zůstalo bezvýsledné. Avšak jest tu celá řada jiných možností, jež zůstaly nevyšetřeny. Jak již ve zdejším rozhodnutí ze dne 8. června 1927, R I 375/27 čís. sb. 7126 podrobně vytknuto, měly býti opatřeny v ověřeném opisu všechny doklady, na jichž základě ve vložce čís. 76 obce S. na sporné pozemky vloženo na listu B pod pol. 1 dnem 21. září 1876 čís. 6078 civ. právo vlastnické pro Františka hraběte S-a, tedy právo vlastnické allodní, a pod pol. 3 dnem 30. prosince 1924 čís. 989 fideikomisní právo vlastnické pro Josefa S-a, a po případě, ani stěžovatelé tvrdí, že vklad tohoto fideikomisního práva spočívá na omylu, který se i v dopisu zemského soudu Státnímu pozemkovému úřadu ze dne 9. dubna 1927 pokládá za pravděpodobný a jenž se prý sběhl tak, že sporné pozemky byly omylem pojaty do inventury a separace moravského svěrenství S-ova a následkem toho pak i do odevzdací listiny zemského soudu v Brně ze dne 6. listopadu 1923, na jejímž základě se pak vklad fideikomisního vlastnictví stal — také příslušný pozůstalostní spis, v němž inventura ta sepsána a odevzdací listina vydána. Dále je předloženo »Rapulare« k fideikomisu dolnorakouskému, kde se pod II Fideikomisscorpora »1. Realitäten« praví, že záležitosti v panství L-ském vl. čís. 319 zemských desk (roz. dolnorak.), a uvádí se dále, že »ke statku L. náleží dále parcely No. 630, 631, 632 a 634 obce S. zapsané v pozemkové knize okresního soudu T. v Čechách a jest v dotyčné knihovní vložce výslovně poznamenáno, že tyto parcely tvoří součástku panství L. patřícího k fideikomisu Christiana Augusta hraběte S. v dolnorak. zemských deskách ležícího«. Bylo by tedy zjistiti jak se to má s tímto tvrzeným poznamenáním ve vl. čís. 76 obce S., na základě čeho a kdy bylo učiněno a zda a kdy snad vymazáno a nachází-li se co o tom také v dolnorak. zemských deskách, při čemž připomenouti dlužno t. zv. přespolní pozemky (Ueberlandgründe). Vůbec třeba opatřiti v ověřeném opisu všechny doklady z dolnorakouských zemských desk, které mají vztah na zřízení svěrenství (snad mezi nimi bude právě i zřizovací listina, neboť řečená zpráva zemského soudu ve Vídni praví, že shořel fideikomisní spis, což se tedy netýče listin v zemských deskách) a jeho nemovitostní obsah. Právě-li první soud ve svém usnesení, že sporné pozemky náleží k jmenovanému dolnorak. svěrenství podle úředního stvrzení zemského soudu ve Vídni ze dne 10. listopadu 1925, nejen že nelze v předložených spisech (F 2/27) stvrzení to nalézti (věta o tom tvrzení převzata z rozhodnutí nejvyššího soudu o příslušnosti ze dne 8.

července 1926 Nd I 231/26, jež tvoří první list spisů F 2/27), avšak by ani nestačilo, nýbrž musí vyžádáno býti udání, na základě čeho (jakých dokladů) se to stvrzuje a co doklady ty osvědčují, ověřený opis těchto dokladů nebo příslušné spisy v prvopise, neboť předložené stvrzení jevílo by se pouhým úsudkem, jenž nejen, že může býti mylným, nýbrž nenáleží vůbec stvrzujícímu soudu, nýbrž zemskému soudu v Brně v pořadu stolic. Zmíniti se jest o tom, že stěžovatelé hájili ve spisech, najmě již ve svém návrhu de pr. 3. února 1927 F 2/27-6 na zrušení usnesení zemského soudu v Brně ze dne 12. listopadu 1926 F 15/98-628, jakož i v rozkladu podaném dne 10. března 1927 F 2/27-8 stanovisko, že sporné pozemky jsou součástí dolnorak. svěření a že nikdy nepřináležely ke svěření moravskému, jakož i že i nadále podléhají svěrenskému svazku, že totiž zákon o zrušení svěření ze dne 3. července 1924, čís. 179 sb. z. a n. se na ně nevztahuje. Bylo by tedy otázkou, zda stěžovatelé přináležitost sporných pozemků k svěření dolnorakouskému a tudíž svěrenskou povahu jejich sami už platně neuznali a mohou-li ji nyní ještě popírati. Postup strany vždy musí býti pojmán a vykládán loyálně a jest tudíž především hleděti k jejímu úmyslu: úmysl stěžovatelů při hájení uvedeného jejich stanoviska byl, jak motivace jeho dokazuje, zcela zřejmě ten, by sporné pozemky uznáním, že jsou součástí svěření dolnorakouského (a ne moravského) a že jsou posud v tom svazku, vyňaty byly vůbec z působnosti čsl. zákona o zrušení svěření, jakož i čsl. zákonů o pozemkové reformě a tím z dispozice čsl. úřadů, jak soudů tak Státního pozemkového úřadu, nikterak však nešlo ještě vůbec o otázku, zda jsou vůbec majetkem svěrenským či alodním. Nelze tedy říci, že stěžovatelé svěrenskou povahu sporných pozemků doznali neb uznali u vědomí dosahu této otázky, to tím méně, když, jak už ve stížnosti se hájili, teprv Státní pozemkový úřad svým podáním došlým dne 31. března 1927, č. j. F 2/27-9, jež je pozdější než obě jejich podání shora citovaná, uvedl na přetřes otázku alodnosti sporných pozemků a tím je na tuto myšlenku přivedl. Nelze tedy účastníkům, kteří na alodnosti sporného majetku mají zájem, brániti, by ji neuplatňovali. Ale ovšem nastává otázka, kteří účastníci právě tento zájem mají, otázka oprávnění. A tu sluší říci, že zájem na uznání sporných pozemků za alodní mají osoby, jimž alodní majetek S-ský a speciálně právě tento, pakli alodním jest, vlastnický náleží, tedy nynější dočasný alodní vlastník, a, pakli zemřel, osoby povolané v dědický nástup po něm a tyto případné preidenty bylo by tedy vyšetřiti, aby práva svá v řízení mohli hájiti. Co se týče stěžovatelů, bylo by to otázkou ohledně Josefa S-a, jenž, jak doličeno ve zdejším rozhodnutí ze dne 8. června 1927, č. j. R I 375/27 (čís. 7126 sb. n. s.) o výpovědi Státního pozemkového úřadu z hospodaření, sám tvrdil, že, je-li to alod, nepatří jemu a ohledně opatrovníka dolnorakouského svěření Dr. K-a bylo by jasno, že je sice oprávněn uplatňovati svěrenskou povahu sporných pozemků, že však na uplatnění alodní jich povahy nemá zájmu. Nicméně k této dovolací stížnosti sluší oba míti za oprávněné, protože se ve stížnosti nedomáhají přímo uznání sporných pozemků za alodní, nýbrž toho, by právní po-

vaha jich byla vyšetřena a rozhodnuta a by podle toho, jak rozhodnutí vypadne, projednány byly jako majetek svěřenský neb allodní, k čemuž jsou oprávněni, an Josef S. jest ve vložce čís. 76 obce S. zapsán jako fideikomisární vlastník sporných pozemků a Dr. K. je opatrovníkem dolnorakouského svěřenství a potomstva k němu zřizovací listinou povolaného. Že však Státní pozemkový úřad má zájem na otázce, zda jsou sporné pozemky majetkem svěřenským či zpupným, jest jasno, ježto, jak doličeno ve shora citovaném rozhodnutí čís. 7126 sb. n. s., majetek svěřenský a zpupný podle § 2 zák. zák. dohromady sčítati nelze a tak sporné pozemky měřící jen něco přes 80 ha budou záboru podléhati nebo nepodléhati podle toho, zda, budou-li majetkem svěřenským, budou s ostatním majetkem svěřenským připadajícím témuž fideikomisárnímu substitutu (§ 3 zák. o zruš. svěř. a cit. rozh. 7126), a budou-li majetkem zpupným, budou s ostatním zpupným majetkem téhož vlastníka představovati výměru v § 2 zák. zák. k zabranosti vyžadovanou. Sluší doložiti, že v tomto řízení směřujícím k rozhodnutí právní povahy sporných pozemků a tím otázky, zda má býti zahájeno řízení podle zákona o zrušení svěřenství, není místa k rozhodování otázek, o nichž jest rozhodnouti v řízení pozůstalostním, zejména tedy k opravě odevzdací listiny po Františku S-ovi, jak to stěžovatelé v návrzích stížnosti žádají, a že stížností touto nemohou se stěžovatelé domáhati poukazů pro projednání pozůstalosti ohledně sporných pozemků, ať už by byly svěřenskými nebo allodními, nýbrž se všemi takovými návrhy musí se stěžovatelé obrátiti na příslušný pozůstalostní soud a bude jen věcí soudu jednajícího o této věci, by vyčkal pravoplatného rozhodnutí pozůstalostního soudu, bude-li se proň jeviti prejudicielním. Otázkou konečně je také, a to vlastně nejprřednější, může-li o sporné právní povaze majetku, zda je svěřenský či zpupný, rozhodnuto býti v řízení nesporném. Není pochyby, že, kdyby bez zřetele na zákon o zrušení svěřenství, zejména tedy před jeho vydáním, otázka ta mezi soukromými účastníky byla se stala spornou, musela by svěřenskost neb allodnost majetku uplatňována býti sporem, kdyby byla samoučelem, otázkou pro sebe a nikoli otázkou předběžnou v řízení majícím účel jiný. Jiná ale jest věc, jakmile právní otázka jest v jistém řízení jen předurčující. Tu může soud řešiti ji pro účele tohoto řízení dokonce i tehdy, kdyby jinak jako otázka samostatná náležela na pořad správní nebo trestní a tedy vůbec ne na pořad práva civilního (§ 190, 191 c. ř. s.). A tak také lze o sporné právní otázce patřící na pořad sporu rozhodnouti v řízení jiném, než sporném. Tak na př. jakkoli § 61 a násl. knih. zák. nároky o neplatnosti knihovního zápisu odkazuje na pořad sporu, žaloby, lze přece o nich v řízení rozvrhovém rozhodnouti, aniž by odkázány byly na pořad práva, leda že by byly sporné rozhodné skutečnosti (§ 231 ex. ř.). A podobně je tomu v rozvrhovém řízení o ceně přejímací za převzaté zabrané nemovitosti, kde rozvrh se děje v řízení nesporném (§ 47 náhr. zák.), takže jsou-li sporné rozhodné skutečnosti, nemá tu místo § 231 ex. ř., nýbrž § 2 čís. 7 nesp. řiz., který i při spornosti rozhodných skutečností odkazuje věc na pořad práva teprv, když skutečnosti ty lze zjistiti jen formálním

řízením průvodním, t. j. důkazním řízením podle civilního soudního řádu, neboť, jak to lépe nyní § 16 první novely k obč. zák. vyjadřuje, když prostředky nesporného řízení k zjištění jich nestačí, k čemuž doložití sluší, že prostředky tyto stačí pravidelně, když záležitosti jen v úředních spisech a v jiných dokladech a nikoli ve výsledku svědků nebo stran. A tak tomu také jest v souzeném případě, neboť soud, má-li zahájit řízení dle zákona o zrušení svěřenství a poměry majetkové podle něho opravit, což se děje v řízení nesporném, třebaže to zákon výslovně nepraví, musí si napřed uvědomiti a tedy, je-li to sporno rozhodnouti, zda opravdu jde o majetek svěřenský a otázku tu rozhodne si podle hořejších vývodů v cestě nesporné.

Čís. 8703.

Zámečnictví na velkostatku pro jeho potřeby nepodléhá předpisům živnostenského řádu. Na poměr učně v takovémto zámečnictví vztahují se předpisy občanského zákona o služební smlouvě.

(Rozh. ze dne 8. února 1929, Rv II 70/28.)

Žalobce byl učněm zámečnictví na velkostatku žalovaného. Byl dne 18. března 1927 propuštěn, domáhal se zaplacení mzdy za tři měsíce. Procesní soud první stolice uznal podle žaloby. Odvolací soud přisoudil žalobci mzdu jen za šest dnů. V otázce, o níž tu jde, uvedl v důvodech: Výsledkem zámečnického mistra H. jest zjištěno, že svědek byl zaměstnán jako zámečnický mistr na panství žalovaného s pevným měsíčním platem a že pracoval výlučně pro potřebu velkostatku, aniž konal pro třetí osoby zámečnické práce. Třebaže nelze říci, že činnost H-ova spočívala ve zpracování vlastních výrobků panství, nedostává se tu ani na straně H-ově ani na straně majitele panství nutného, k výdělku směřujícího požadavku »živnostenského« provozování, nýbrž jde tu o vedlejší živnost prvovýroby ve smyslu čl. V. písm. a) uvoz. patentu k živnostenskému řádu ze dne 20. prosince 1859, čís. 227 ř. zák., na niž se podle onoho místa zákona a podle (tam otištěného) výnosu ministerstva ze dne 31. ledna 1921, čís. 6654 nevztahují ustanovení živnostenského řádu. Jde tu sice o učební poměr, avšak jen mezi H-em a žalobcem, a to se svolením zaměstnavatele H-ova. Ujednání mezi žalobcem a správou panství jest obyčejnou služební smlouvou, již lze rozvázati výpovědí té neb oné strany. Žalovaný zastavil dne 18. března 1927 žalobci placení mzdy s okamžitou platností. Podle § 1159 obč. zák. bylo však dáti týdenní výpověď a přísluší proto žalobci mzda za šest pracovních dnů.

Nejvyšší soud nevyhověl žalobcovu dovolání.